

JUSTIITSMINISTEERIUM

Sotsiaalministeerium
info@sm.ee

Teie 25.06.2024

Meie 31.07.2024

nr SOM/24-0686/-1K,
1.2-2/68
nr 8-2/5051

Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kooskõlastamine

Sotsiaalministeerium on saatnud Justiitsministeeriumile kooskõlastamiseks puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse (PISTS) ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (eelnõu).

Justiitsministeerium kooskõlastab eelnõu järgmiste märkustega.

1. Eelnõu § 1 p 14 (PISTS täiendamine §-ga 25³) – lisatava sättega reguleeritakse mootorsõidukimaksust tuleneva mõju leevendamise toetusega seonduvat. Lõike 4 kohaselt määratakse isikule toetus Sotsiaalkindlustusameti toiminguga.

Haldusmenetluse seaduse § 106 kohaselt on toiming haldusorgani tegevus, mis ei ole õigusakti andmine ja mida ei sooritata tsiviilõigussuhtes. Toimingul on erinevalt õigusaktist (haldusaktist) reaalne tagajärg, toimingul ei ole regulatiivset iseloomu (see ei tekita, muuda ega lõpeta õigussuhteid). Seega ei saa toiminguga toetust „määrata“, toiminguga saab toetust maksta (teha vajaliku ülekande).

Kui tegemist saab olema nn proaktiivse toetusega, mida makstakse kõigile õigustatud isikutele vahetult seaduse alusel ja mille määramiseks ei ole vaja teha eraldiseisvat otsust (haldusakti), tuleb sätte sõnastust muuta jättes sellest välja segadust tekitava sõna „määratakse“. Samasugune muudatus tuleb teha ka § 25³ lõikes 5.

Palume § 25³ lg-te 4 ja 5 sõnastust muuta.

2. Eelnõu § 4 p 4 (SHS § 47 lg 5 muutmine) – sättega nähakse ette volitusnorm abivahenditõendi andmekoosseisu sisustamiseks. Samas ei selgu ei kehtivast õigusest ega ka eelnõust, mis on tõendi eesmärk ja kellele see väljastatakse. Tõendi sisu avatakse eelnõu lisaks olevas rakendusakti kavandis.

Juhime tähelepanu, et seaduses kasutatavaid termineid ei saa sisustada seadusest alamalseisvas õigusaktis. Seega palume tõendi definitsioon sätestada eelnõus ning läbipaistvuse huvides palume eelnõu seletuskirjas lähemalt selgitada tõendi eesmärki, tuua tõendi andmekoosseis.

3. Eelnõu § 4 p 27 (SHS § 68 täiendamine) – muudatusega sätestatakse, et rehabilitatsioonimeeskonna spetsialist ei tohi olla isik, kelle karistus tahtlikult toime pandud kuriteo eest võib ohtu seada teenust saama õigustatud isiku elu, tervise ja vara.

Juhime tähelepanu, et eristada tuleb isiku karistuse ja karistatuse kontrollimist. Karistuse kontrollimisel piirduakse kehtivate karistuste kontrolliga, karistatuse fakti kontrollimisel võetakse arvesse ka kustunud karistused (päring tehakse karistusregistri arhiivi eesmärgiga tuvastada, kas inimest on kunagi karistatud). Erinevaid kontrollitasemeid reguleerivaid sätteid sõnastatakse erinevalt:

- sõnastus „isik, kellel on kehtiv karistus“ viitab juhtudele, mil arvestatakse vaid kehtivaid karistusi;

- sõnastus „isik, keda on karistatud“ viitab karistatuse fakti kontrollimisele, arvesse võetakse ka kustunud karistused ja arhiiviandmed.

Samuti erinevad karistusregistri andmetele juurdepääsu õiguslikud alused. Kui kehtiva karistuse kontrollimiseks saab aluse sätestada eriseaduses (näiteks SHS-s), siis arhiiviandmete juurdepääsu õigus on vaid karistusregistri seaduse §-s 20 sätestatud isikutel ja asutustel.

Kõnealuses sättes kasutatav sõnastus „isik, kelle karistus“ ei ava üheselt mõistetavalt, kas kontrollitakse karistust kui sellist või piirduakse kehtiva karistuse kontrolliga.

Vaadates sätte sõnastust, seletuskirja ning ka teisi sarnaseid sätteid sotsiaalhoolekande seaduses, võib esmapilgul järeldada, et loeb karistatuse fakt ning arvesse võetakse ka kustunud ja registri arhiivi kantud karistused. Samas tekib sel juhul küsimus, kuidas kontrolli on seni läbi viidud, sest karistusregistri seaduse § 20 ei näe ette juurdepääsu registri arhiivile SHS-s sätestatud eesmärkidel. Seetõttu võib arvata, et pigem on seni kontrollitud siiski kehtivaid karistusi.

Palume eelnõu koostajal põhjalikult analüüsida, millist kontrollitaset seaduse eesmärk vajab. Kui piirduda saab kehtiva karistuse olemasolu või puudumise kontrolliga, tuleks selguse mõttes SHS-s läbivalt asendada seni ekslikult kasutatud „karistatuse“ mõiste „kehtiva karistuse“ mõistega (kasutada eespool toodud sõnastust „isik, kellel on kehtiv karistus“ või „isik, kellel puudub kehtiv karistus“).

Kui siiski on vaja kontrollida ka isiku kustunud karistusi (arhiiviandmeid), tuleb lisaks sätte sõnastuse korrigeerimisele (kasutada eespool toodud sõnastust „isik, keda on karistatud“) eelnõuga muuta ka karistusregistri seadust ning näha §-s 20 ette juurdepääsu registriandmetele. Kuna arhiiviandmetel ei ole üldjuhul enam õiguslikku tähendust, tuleb eelnõu seletuskirjas põhjendada, miks selline kontroll vajalik on, analüüsida kaasnevat mõju puudutatud isikule, viia läbi proportsionaalsuse analüüs.

Samuti palume eelnõus ja seletuskirjas täiendavalt välja tuua, kuidas kehtiva karistuse või karistatuse kontrollimine praktikas välja nägema hakkab – kes kontrollib, kas ja kuidas toimub saadud andmete hindamine (kas igasugune karistus välistab töösuhte või on kaalutlusruum vms), millised on hinnangu võimalikud tagajärjed inimesele, kuidas saab puudutatud inimene vajaduse korral oma õigusi kaitsta jne. Analüüsida tuleks ka, kas ja kui palju on kontrolli tegemisel võimalik rakendada andmepõhist otsustamist, teha otsuseid automaatselt erinevate registriandmete põhjal vms, et tagada menetluse kiirus ja efektiivsus.

4. Seoses karistuse või karistatuse kontrolliga juhime tähelepanu ka SHS §-dele 151 ja 153, kuigi neid sätteid eelnõuga ei muudeta. SHS § 151 loetleb sotsiaalteenused, mille osutamiseks on vaja tegevusluba. Paragrahv 153 sätestab tingimused, millele teenuse osutaja peab vastama. Üheks nõudeks on ka karistuse puudumine. Paragrahvi 153 lugedes tekib aga küsimus, kas karistus tahtlikult toimepandud kuriteo eest peab puuduma vaid § 153 p-s 1 loetletud isikutel (hooldustöötaja, turvakodus teenust vahetult osutav isik, lapsehoidja, kasvataja, perevanem ja tegevusjuhendaja) või kõikidel, kes osutavad (vahetult) §-s 151 loetletud teenuseid. Seejuures on osadel juhtudel karistuse puudumise kohustus sätestatud muudes paragrahvides (nt § 19, § 22 lg 5, § 25 lg 2, § 29 g 2, § 86 lg 3). Viidatud sätete omavaheline seos tekitab segadust ja kuna sätted seonduvad põhiõiguse piiranguga (tegevusloa andmise otsustamine), on sätete selgus oluline.

Palume viidatud sätted üle vaadata ning lisaks karistuse kontrollimisega seotud sõnastuse korrigeerimisele (vt märkust punktis 3) teha vajalikud muudatused, et tagada suurem selgus sätete omavahelises kooskõlas.

5. Eelnõu § 4 p 32 (SHS § 144¹ muutmise) – palume seletuskirjas läbipaistvuse huvides täpsemalt välja tuua, miks on poliitikakujundamise eesmärgil vaja töödelda isiku viibimisandmeid. Samuti juhime tähelepanu, et sätte pealkiri viitab üksnes Sotsiaalministeeriumi õigusele andmetele juurde pääseda, aga sättes endas tagatakse juurdepääsuõigus ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile.

6. Palume eelnõu eesmärkide saavutamise hindamiseks kavandada eelnõusse järelhindamise kohustust sisaldav sätte. Juhend järelhindamise sätte sõnastamiseks on leitav Justiitsministeeriumi veebilehelt.

7. Palume arvestada ka käesoleva kirja lisades esitatud eelnõu ja seletuskirja failis jäljega tehtud normitehniliste märkustega ning märkustega eelnõu mõju kohta.

Vastavalt Vabariigi Valitsuse relemendi § 6 lõikele 5 palume eelnõu esitada Justiitsministeeriumile täiendavaks kooskõlastamiseks pärast praegusel kooskõlastamisel saadud arvamuste läbivaatamist ja vajaduse korral eelnõu parandamist, et enne eelnõu Vabariigi Valitsusele esitamist kontrollida selle vastavust hea õigusloome ja normitehnika eeskirjale.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Liisa Pakosta
justiits- ja digiminister

Lisad: eelnõu ja seletuskirja failid Justiitsministeeriumi märkustega

Mari Käbi 5865 8226
mari.kabi@just.ee
Kristi Värk
Mari Keskküla
Birgit Hermann